

عنوان مقاله:

قطعی الدلاله بودن عمومات قرآن از منظر مذاهب اسلامی

محل انتشار:

فصلنامه جستارهای فقهی و اصولی، دوره 6، شماره 4 (سال: 1399)

تعداد صفحات اصل مقاله: 32

نویسندگان:

مهدی نریمانپور - دانشجوی دکتری فقه و حقوق خصوصی مدرسه عالی و دانشگاه شهید مطهری تهران؛ (نویسنده مسئول): pourm99@gmail.com

سید محمدصادق موسوی - دانشیار فقه و حقوق خصوصی مدرسه عالی و دانشگاه شهید مطهری تهران

خلاصه مقاله:

در اصول فقه معروف است که علما ادله را از حیث قطعی یا ظنی بودن کنکاش می کنند. از آن جمله ادله، عمومات قرآن است. عمومات قرآن از حیث سند به اجماع مسلمین، قطعی است؛ اما از حیث دلالت محل نزاع است؛ نزاعی پردامنه که از قدیم رایج بوده است. این بحث در میان متاخران شیعه به دلیل آنکه ظنی بودن دلالت عمومات ارسال، مسلم تلقی شده، از کنکاش علما به دور مانده است؛ گرچه در میان علمای اهل سنت متروک نمانده و در کتب مختلف مورد مناقشه بوده است. بنابر دیدگاه جمهور علمای فریقین، عمومات قرآن از ظنون معتبره به شمار می آید. در مقابل این دیدگاه مشهور، از شیعه، شیخ مفید، سید مرتضی، شیخ طوسی و برخی از معاصران و از اهل سنت، شاطبی، ابن تیمیه و غالب علمای حنفی و معتزله قائل اند که دلالت عام، قطعی است. مطابق استقراء صورت گرفته، سه دلیل در قطعی بودن دلالت عمومات وجود دارد: عدم جواز تاخیر بیان از وقت خطاب، قطعی بودن مدالیل استعمالی و تبادل معانی موضوع له. در این پژوهش با مطالعه مقارن میان فریقین، به تبیین مبانی این نظریه پرداخته شده است. به نظر می رسد، نظریه قطعی بودن دلالت عمومات دارای پشتوانه ای قوی است و هر سه دلیلی که برای این دیدگاه مطرح شده است، قابل دفاع و موجه اند؛ چراکه مطابق هر سه دلیل، مخصصات منفصل برخلاف اسلوب زبان و ادبیات عرب هستند و وجه مخالفت آن، این است که بنابر قواعد زبان عربی، متکلم بدون نصب قرینه نمی تواند خلاف معنای متبادر را اراده کند و عدول از این قاعده منجر به تجهیل و تلبیس، تکلیف به ما لایطاق و بلافایده بودن کلام می شود.

کلمات کلیدی:

دلالت، عمومات، قطعی بودن، تاخیر بیان، مدالیل استعمالی، تبادل، زبان و ادبیات عرب

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1217986>

